

SKAVTIZEM NA SLOVENSKEM

PREDVOJNI SKAVTI

Sprva so v Ljubljani delovali avstrijski skavti pod avstroogrsko zastavo, vendar je na Slovenskem kmalu zatem vzkliko samostojno skavtsko gibanje.

Širša slovenska javnost se je s skavtstvom prvič seznanila l. 1913 na katoliškem shodu v Ljubljani. Pri njem so bili udeleženi tudi skavti, ki so izredno impresionirali ljubljansko občinstvo in to je povzročilo močan odziv takratnega dnevnega časopisja. Dr. Josip Gruden je v svojem predavanju navzoče opozoril na razmah izredno koristnega gibanja - skavtstva, ki je takrat štela že preko 250.000 mladih ljudi. Ta shod in pa daljši strokovni članek o skavtstvu, ki ga je za revijo Naši zapiski napisal Henrik Pajer, je prodrli tudi do višjih krogov. Tako je deželni predsednik baron Schwartz še istega leta poslal v Avstrijo mladega izobraženca Pavla Kunaverja. Na Dunaju naj bi podrobneje spoznal skavtsko gibanje in ga po povratku organiziral na Kranjskem. Vendar pa do tega ni prišlo, saj takrat še precej militaristični avstrijski skavti pionirskega alpinista, naravoslovca in ljubitelja narave Pavla Kunaverja niso pretirano očarali.

Za uradni začetek obstoja organiziranega skavtstva na Slovenskem štejemo 22. oktober 1922, ko je skupina devetih fantov ustanovila svojo skavtsko skupino. Za to idejo so se navdušili na prvem jugoslovanskem vsesokolskem srečanju v Ljubljani, na katerem so dejavno sodelovali tudi bosanski, srbski, češki in poljski skavti s taborom v Tivoliju. Skupino je sprva vodil Franc Pintar in za njim Metod Brezigar.

Mladi in neizkušeni skavti so se za pomoč obrnili na beograjske skavte, ki so jim velikodušno poslali nekaj literature (priročnik 'Trebnik') in dele skavtskega kroja (značke, stare avstralske klobuke s solunske fronte). Polkovnik Bleiweis jim je priskrbel prostor za njihov sedež v takratni belgijski vojašnici in deset vojaških šotorov, toda prej so si morali poiskati vodstvo polnoletne osebe za jamstvo pred oblastmi. To vlogo je bil pripravljen prevzeti poljski skavtski inštruktor Waldemar Haszlakiewicz, sicer ljubljanski železniški uradnik.

Število skavtov na naših tleh je skokoma naraščalo. L. 1923 so bili sposobni ustanoviti Župo skavtov v Sloveniji, ki se je po kraljevi diktaturi l. 1928 preimenovala v Dravsko skavtsko župo in postala del jugoslovanskega Saveza izvidnika i planinki (kasneje Savez skauta kraljevine Jugoslavije, ki je bil tudi eden izmed ustanoviteljev Svetovne Organizacije Skavtskega Gibanja - WOSM).

Slovenski skavti so prvič zastavo l. 1923 na taboru v Kamniški Bistrici. Tistega poletja je Pavel Kunaver - Sivi Volk dobil povsem drugačno podobo o skavtstvu, kakor sam piše, in ves vzdradoščen ter poln svežih načrtov prevzel ponujeno mesto starešine ljubljanskega Zmajevega stega. S skavtstvom in kasneje s taborništvom se je ukvarjal vse življenje, dokler ni pred nekaj leti umrl v 99. letu starosti.

Osnovne organizacijske enote so predstavljali 'stegi' (slovensko zastava ali prapor). Znotraj njih je lahko delovali več čet in klubov. Člani so bili razdeljeni po spolu in starostnih stopnjah: volčiči in čebelice (8-11 let), izvidniki in planinke (12-17 let), roverji in stanarice (18-21 let) ter pobratimi in posestrime (nad 21 let).

V tistem času je skavtsko gibanje na Slovenskem doživelo polni razmah. Uspešno so sodelovali z drugimi jugoslovanskimi župami in posameznimi skavti in obenem ohranili svojo avtonomnost.

Na ravni stegov in župe so s ciklostilom razmnoževali precej svoje lastne literature, tako različnih biltenov kot tudi zahtevnejših knjig. Od časopisja velja omeniti 'Skavtska pota' in 'Vodjo', njihov največji izdajateljski uspeh pa predstavlja Bi-Pijev 'Skavt', ki smo ga Slovenci dobili l. 1932 ob pomoči čeških skavtov. Kot člani Saveza so prejeli tiskani 'Skautski glasnik', pisan v srbohrvaščini.

Prvi otroci, ki so vstopali v Dravsko skavtsko župo, so izhajali iz meščanskih, liberalno usmerjenih družin. Kmalu so se jim v enaki meri pridružili še njihovi katoliški vrstniki. Oboje je skavtski način vzgoje utrdil v odgovorne in poštene odrasle ljudi, ki so se v kasnejšem življenju proslavili na najrazličnejših področjih, od znanosti, predvsem naravoslovja, prek kulture do filozofije in teologije. Kljub glasnim političnim trendom in strankarskemu gibanju je skavtska organizacija uspela ohraniti apolitičnost svojega delovanja. Mladino je vzgajala v krščanskem duhu, vendar je bila nekonfesionalna. To prvo obdobje slovenskega skavtstva je na šegav način opisal Fran Milčinski v svojem delu 'Skavt Peter', ki mladini še danes predstavlja lahkotno in zabavno branje.

Prihod 2. svetovne vojne je tudi za Dravsko skavtsko župo, ki je takrat štela 1380 članov, pomenil propad. 10. junija 1941 so jo uradno razpustili in zaradi varnosti uničili skoraj cel arhiv. Svoje imetje so predali Rdečemu križu.

Vojna je razgnala tudi komaj ustanovljene Slovenske skavte, ki so se zaradi političnih nestrpnosti v državi od Dravske skavtske župe odcepili jeseni leta 1940. Njihovi prvi člani so izhajali predvsem iz klerikalnih Orlov in tudi samo delovanje Slovenskih skavtov je potekalo v celoti na verski osnovi.

V VIHRAH VOJNE

Skavtska organizacija je bila pred vojno razpuščena, vendar se skavti niso dali. Svoje znanje so izkoristili za pomoč ljudem, žal so bili ponekod izkoriščeni tudi sami. Potrebni so bili ljudje pokončnega značaja z izdelanimi etičnimi normami.

Med vojno vihro so se pisali težki časi za skavte po celem svetu. Hitler jih je prepovedal in namesto njih ustanovil svojo Hitlerjugend (Hitlerjeva mladina). Veščine in vzgojni prijemi so bili prepisani in prirejeni (poleg vojaških) tudi iz številnih knjig o skavtstvu, generalni cilj pa je bil postavljen na glavo. Organizacija je namreč, namesto vzgoji poštenih in odgovornih državljanov, ki bodo mislili z lastno glavo, služila le enemu namenu: okrepiti telo in duha mladih fantov, da bodo dobri vojaki v korist Reicha in Führerja.

...

Problemi so se pojavili tisti hip, ko sta se na fronti srečala iz oči v oči vojak nemške in ameriške armade, se prepoznala po drobnih skavtskih znamenjih na vojaški uniformi in si izmenjala značilni skavtski pozdrav. Dolžnost ju je klicala na boj in kot skavta sta jo bila dolžna izpolniti, vendar je na srečo velikokrat zmagal duh prijateljstva in bratstva, ki ima v skavtstvu višjo prioriteto. Naj bo nacist ali zaveznik, bila sta oba povezana v skavtstvu. Kljub vsemu niti takó očitno opozorilo o nesmiselnosti vojne kot take očitno ni zaleglo.

...

Pred časom je bilo tu in tam zaslediti omembe, da so nekatere skavtske enote ukinjene Dravske skavtske župe delovale tudi tajno pod zasedbo, vendar jim zaradi pomanjkanja podatkov niso pripisovali pomena. Točneje, govorilo se je o t.i. divjih skavtskih in gozdovniških skupinah.

NASTANEK ZDRUŽENJA SLOVENSКИH KATOLIŠKIH SKAVTINJ IN SKAVTOV

Kakor vse druge, je tudi povojna skavtska organizacija na Slovenskem spontano vzrasla iz družbenih potreb, zalivana z veliko mero entuziazma in neplačanega dela. A prav prostovoljni značaj gibanja je vzrok tolikšnemu razrastu, kajti namesto denarja skavtske organizacije po vsem svetu držijo nad vodo pozitivne vrednote. "Prihodnost... Samo reci da svojim idealom!" pravi Loesje.

Po vojni politične razmere niso dovoljevale skavtske organizacije. Namesto tega je bilo l. 1951 ustanovljeno Združenje Tabornikov Slovenije (kasneje Zveza Tabornikov Slovenije - ZTS). Sprejelo je ime in načela predvojnih gozdovnikov in delno tudi skavtov, odpovedalo pa se je samemu cilju skavtstva: povzpeti se nad materialistične težnje z opazovanjem zgledov iz narave do duhovnih vrednot. Z drugimi besedami, vzgojiti mlade ljudi v odgovorne in samostojne državljane, sposobne kritičnega presojanja sebe in družbe.

...

Konec 60-ih se je družbica ministrantov pri ljubljanskih Frančiškanih, v tistem obdobju je bila dokaj dobro stoječa, na vsem lepem začela ukvarjati s skavtstvom. Skupina, sestavljali so jo tako osnovno- kot tudi srednješolci je bila že prej zaradi učinkovitosti razdeljena na več interesnih skupin po kakih deset ministrantov, kar spominja na sistem vodov.

Poleti 1969 je v Strunjanu prvič taborilo 35 skavtov, pod frančiškansko zastavo sicer, zato pa so izpostavili nekaj skavtskih znakov. Navezali so celo pristrčne stike s taborniki, taborečimi na sosednjem griču. Pod vplivom Prešernovega 'Skavtskega priročnika', ki ga je imel gimnazijec Boris Kham, so med prevladujoče verske vsebine uvrstili tudi nekaj značilnih elementov skavtstva: večerni taborni ogenj ob obali, lastna kuhinja, čolnarjenje, nočna straža, izhodi v mesto, radost druženja ter seveda občudovanje narave. V vlogi 'skavtskega' voditelja se je znašel brat Peškal Gorjup (danes duhovnik v Šiški), ki je tudi sicer ministrantstvo močno reorganiziral in ga postavil na višjo duhovno raven. Zlasti na taboru so se izkazali starejši gimnazijci, ki so priskočili na pomoč pri obilnem delu. Kar se tiče opreme, so jih pred vetrom in padavinami varovali šotori ameriške vojske, poceni kupljeni v Rimu, poleg njih so se lahko pohvalili še z dvema čolnoma.

Minevala so leta, zagnani ministrantje to že dolgo niso bili več. Le sem ter tja je z vetrom privršala osamljena novička o skavtih, pa še to po zaslugi zamejskih skavtov, ki so velikokrat taborili na naših tleh. Najbolj znan je 2. vseslovenski zamejski jamboree l. 1979 v Logu pod Mangartom s tržaškimi, goriškimi in koroškimi skavti.

Pisalo pa se je leto 1984, ko se je veter sprememb končno okrepil in prinesel novico o skavtstvu na uho srednješolca Petra Lovšina (skavtsko Bojeviti Bober, rojen 26. maja 1968 v Ljubljani). Najbrž je

zgolj naključje, da so na višku punka sredi osemdesetih popularnemu pevcu in soimenjaku ter malone sosedu Petru Lovšinu po glavi prav tako rojile revolucionarne ideje, le drugače so bile orientirane.

Od kje Petru ideja o dotlej neznanem mladinskem gibanju? Če bi imeli časovni stroj, bi sedaj odpotovali v vasico Podgorje blizu Beljaka na avstrijskem Koroškem, v leto 1964. Slovenski izseljenec msgr. Ferdinand Kolednik (rojen v Mariboru), svetovljan in prevajalec (Jurčičevega 'Jurija Kozjaka' je prevedel v 10 jezikov, med drugim v latinščino), se je iz Kanade vrnil v Evropo in s honorarji od prevodov v tej prijazni vasici tik pod vznožjem Karavank začel graditi dom za ostarele duhovnike. Dobrodošla je bila vsakršna pomoč, zato je na delovne počitnice povabil pet fantov - znancev iz Slovenije, ob istem času pa je na bližnjem travniku taborila četa francoskih izvidnikov, članov 'Scouts de France' ('Francoski skavti'), s katerimi je vzdrževal prijateljske stike.

Med slovenskimi pomagači, zbranimi z vseh koncev Slovenije, je bil vsekakor najživahnejši šestnajstletni Janez Oberstar. Te počitnice, kjer je Janez prvič izvedel za skavte in celo videl, kaj počenjajo, so bile usodne za kasnejši razvoj skavtstva pri nas: Janez je odrasel, postal duhovnik, Petrov stric in kmalu še poverjenik za slovensko mladino. Na idiličnem popoldanskem družinskem sprehodu k Novi Štifti je beseda nanesla na mladinsko problematiko in med drugim je stric svojemu nečaku omenil veliko družino iskrivih fantov in deklet, ki uživajo v lepotah narave in veselem občestvu, povezujoč to dvoje v iskanju Boga in sebe.

Seme je očitno naletelo na plodna tla in Petru ni več dalo miru. Vzpodbujen od stričevih nasvetov in podarjenega priročnika goričanov, obenem pa, kakor pravi, še živo zadet od velikanskega osipa mladinskih veroukarjev po birmi, je 19. maja 1984 s skupino somišljenikov ustanovil vod Divjega goloba v Štepanji vasi. Nadebudni skavti so že julija istega leta taborili na Kozjem vrhu nad Dravogradom. Zanimivo je, da so se ti zametki skavtstva ponovno pojavili v ministrantskih vrstah in se šele po navezavi stikov z zamejskimi skavti iz Trsta in Gorice razširili še na druge fante in dekleta. Na tokratnem taborjenju je bil gibalo dneva že pravi skavtski program, črpali so ga predvsem iz Bi-Pijevega 'Skavta' (Ljubljana, 1932), ki ga je Petru posodil sosod kapucin. Popoldne so navadno pomagali gostiteljem pri spravilu sena in drugih kmečkih opravilih. Med letom so se prvi skavti redno srečevali na tedenskih sestankih, kjer so s pomočjo skromne literature osvajali skavtske veščine in krepili skavtski duh v skupini, to skrito, vendar temeljno vez za kakršnokoli skavtsko delovanje.

Goriški skavti so jim bili že takrat v oporo, julija 1985 pa so Petra povabili na svoj tabor v dolino Krke. Nameraval se ga je udeležiti le za tri dni, vendar ga je živahno in sila privlačno življenje pod šotori v objemu razsežnih gozdov tako navdušilo, da je naposled ostal kar cel teden. Obljuba v Števerjanu naslednje leto je sledila sama od sebe.

Toda živel bi v zmoti, kdor bi dejal, da je ponovno rojstvo slovenske skavtske organizacije potekalo kot po maslu. Pionirji skavtstva so na lastni koži okusili, da je lahko začetek prav hudimansko težak. Ne samo, da odnosi s taborniki niso bili ravno idilični, temveč polni medsebojnega nezaupanja, treba je bilo delovati v ilegali do uradne ustanovitve Združenja. Peter pravi: "Čeprav se danes govori, da je bilo takrat vse dovoljeno, provincial kapucinov ve, kako sem ga obiskoval..." Uradna registracija gibanja zaenkrat še ni bila mogoča, ker bi se z včlanitvijo v merodajno socialistično zvezo morali odreči apolitičnosti, kar je eden najpomembnejših gradnikov skavtstva. Namesto tega so navezali stike s Svetovno skavtsko organizacijo (WOSM) in iz Ženeve so res dobili nekaj ameriških priročnikov.

Na taboru goriških skavtov julija 1987 v dolini Žirovnice pri Žireh so kot ljubljanski skavti obljubili še trije navdušenci in se z okrepitevami vsi skupaj jeseni preselili v župnijo Šempeter. Ob tej priložnosti so zapisali: "Naše delovanje ima za cilj duhovno in telesno rast članov v skladne osebnosti, odgovorne člane družbe, zavedne Slovence, dosledne katoličane in poštene državljane." Legendarni 'Skavtski glas', izdali so ga čez leto in dan na taboru SZSO - SGS v Begunjah na Dolenjskem (17. julija 1988), je naznanil drznejše izdajateljske podvige na področju krvavo potrebne skavtske literature. Komaj so se vrnil s športnega srečanja z zamejskimi koroškimi skavti v Celovcu (9. aprila 1989), so na god sv. Jurija (23. aprila 1989), ko skavti širom sveta obhajajo viteški praznik, priredili jurjevanje v vasi Volčje na Blokah. Kmalu pa je spet prišlo vroče poletje in skupinica se je razkropila po taborih tržaških, goriških in videmskih skavtov, kjer so si nabrali dragocene izkušnje, prijatelje in seveda skavtska imena.

Jeseni je skavtsko gibanje resda stalo že na krepkejših nogah, vendar je bilo čedalje bolj čutiti odsotnost enotne organizacije, ki bi skavte povezala v celoto. Napolnili so štiri vode (Pume, Vidre, Orli in Sokoli) in tako dobili provizorično četo. V začetku leta 1990 je članstvo štel 21 deklet in 24 fantov, od zadnjih jih je 6 služilo 'domovini'. Nato se je skavtstvo iz skromnega ljubljanskega zaledja kakor val širilo v vse smeri, najprej v Cerknico in zajelo 12 članov, zatem pa še v Postojno (10 članov) in kasneje v Veržej. Legalizacija gibanja je bila v zraku, kar je pognalo birokratski aparat za vključevanje v WOSM.

Rečeno - storjeno: 31.3.1990 je s padcem komunizma napočil dan za uradno ustanovitev Združenja slovenskih katoliških skavtinj in skavtov. Slovesnost, na katero so bile povabljene mnoge ugledne osebnosti vključno z 'old-skavti', je potekala v dvorani Teološke fakultete. Na istem mestu je bil možen ogled skavtskih predmetov in fotografskega materiala, medtem ko so v Narodni in univerzitetni knjižnici pripravili razstavo skavtske literature. Za načelnico je bila izvoljena Marija Marinko iz Vnanjih Goric (Vztrajna Panda), načelniško mesto pa je zasedel Peter Lovšin. Novopečeno vodstvo je zgrabilo bika za roge, čez 14 dni potrdilo statut ZSKSS in 20. maja na povabilo brezoviškega župnika Janeza Oberstarja izvedlo prve skavtske obljube v lastni režiji.

Obljubam navadno sledi tabor in tako je od 16. do 19. julija mlado združenje prvič samostojno dvigovalo zastavo ob reki Žirovnici blizu Žirov. Vsestransko pomoč so jim izkazali skavti iz Vidma (AGESCI) in 40 taborečih iz Ljubljane, Postojne, Vidma in Mužlje v Srbiji se je na svoje domove vrnilo s polnim nahrbtnikom nepozabnih doživetij.

V novem skavtskem letu je večina bivših članov Šempetrške čete v domačem kraju zbrala okrog sebe skupino navdušencev in sama začela s skavtstvom. 5. oktobra je skavte sprejel predsednik IS Republike Slovenije Lojze Peterle, da pa se ne bi izgubili v teoretiziranju, so konec novembra pomagali odpravljati škodo na poplavljenem območju v Zgornji Savinjski dolini.

Zaradi zanimanja staršev in odraslih nasploh je bilo 4. novembra 1991 ustanovljeno Gibanje odraslih slovenskih katoliških skavtov (GOSKS, kasneje ZOSKS), ki je v svoji sredi dobrohotno pozdravilo tudi bivše tabornike in seveda vsakega starega skavta iz predvojnih časov.

Članstvo pa je še vedno eksplozivno naraščalo in kompleksnost Združenja se je nevarno večala. Voditelji so bili soočeni s pomanjkanjem izkušenj, poleg tega jim je samostojna organizacija naložila kopico zamudnih administracijskih dolžnosti. Da bi zadostili očitni potrebi po izobraževanju, so se skavtski voditelji iz 12 krajev prvič zbrali v italijanskem Andreisu, skavtski bazi v majhni alpski dolini. Začrtali so strategijo v smeri vzgoje voditeljev in tvorjenja zdravega jedra organizacije, prinesli pa so tudi novico, ki je treščila kot strela z jasnega: plodno življenje prijatelja in duhovnega voditelja, patra Marka Mohoriča, se je tragično končalo v skalovju nad skavtsko bazo. Naslednje leto nas je zapustil še Edo nekje v nemških gorah, ki jih je tako ljubil.

Na osamosvojitveno vojno skavti niso bili pripravljeni, še najmanj tisti, ki so bili konec junija 1991 na terenu, odrezani od svežih informacij. Za druge so spopadi zaradi prevelikega tveganja pomenili preložitve taborov in potov (pot - potovalni tabor roverjev in popotnic) na zadnji mesec počitnic. Novopečeni skavti so takorekoč razglasili 'izredno stanje'; na podlagi svežih agencijskih poročil so preko amaterskih radijskih postaj, telefona in telefaksa tuje skavtske organizacije obveščali o razmerah v Sloveniji.

Z letom 1993 je številka skavtov v sloveniji preseгла 1000, vest o 'veseli igri' se je dotlej močno razrasla po zaslugi biltena 'Skavt' in lokalnih stegovskih revij, polnih skavtskega duha, izkušenj in tehničnih osnov. Kljub entuziazmu je bil tolikšen obseg preveliko breme za staro vodstvo; ker je večina študirala, so opešali na fakulteti. Piko na i je dodal odstop Lovšina s funkcije predsednika izvršnega odbora ZSKSS. Teško je bilo priznati, toda iz malega je zraslo (pre)veliko. Po domače povedano, ZSKSS je bilo organizacijski nedonošenček.

Tokrat so se na izrednem generalnem svetu izkazali starši skavtov s prevzemom vajeti v svoje roke. Zasnovali so specializirana vodstvena telesa, priskrbeli plačanega tajnika in računovodkinjo, združenje odraslih skavtov, od koder so pred tem opazovali nesrečni zaplet, pa so zaradi premajhnega zanimanja ukinili. Odgovorno breme načelnika je na svoja pleča sprejel Tone Lesnik iz Ljubljane (Zamišljeni Volk), mlajša Ana Fajdiga pa je še naprej ostala načelnica. Finančne posle je urejal dr. Jože Kušar in salezijanec Rafo Pinosa (Grizli), ki je sodeloval že pri samem nastanku Združenja, poverjenišvo za program. Za usposabljanje voditeljev je bil izvoljen dr. Janko Černetič, medtem ko je nekdanji tabornik Ivan Pintarič postal generalni tajnik.

Novo vodstvo se je posvetilo predvsem utrditvi organizacijskih temeljev skavtske organizacije in prodoru v svetovno bratovščino v sodelovanju s taborniki. Prenovili so tudi podarjeno gozdarsko hišo sredi kočevskih gozdov, točneje pri nekdanji Roški žagi, ki je sedaj skavtski dom. Izmed številnih mednarodnih povezav je najbolj pomembna mednarodna konferenca katoliškega skavtstva (ICCS) in se dober mesec kasneje udeležili prvega evropskega jamboreeja na Nizozemskem. V teh dneh se izvršni odbor trudi čimprej opremiti skavtske prostore nasproti Mreže za Metelkovo in poskrbeti za kontinuirano izhajanje mesečnika 'Skavt'.

SKAVTSTVO V IZSELJENSTVU

Zakaj slovenskih skavtov ob prihodu na ameriški celini niso asimilirale lokalne organizacije, marveč so vztrajali pri svoji avtonomnosti, s poudarkom na slovenstvu? Odgovor tiči v 1. točki skavtske obljube: »... obljubljam, da bom zvest Bogu in domovini ...«.

Ni treba in celo proti pravilom bi bilo, da bi skavti slovenskega ljudstva v težnji po uresničevanju te obveze politično delovali ob boku kake stranke, ki v svoj program vključuje Slovence - pa naj gre za manjšine ali ne - bolj kot druge. Za skavte v Argentini in Kanadi je bilo pomembno, da so ohranili lastnosti, ki so jih vezale z njihovim narodom: slovenska kri in jezik, iste navade in običaji.

Slovenski skavti v Argentini

Marijan Trtnik (1912-1974) je bil vseskozi osrednji vir skavtske pobude, kjerkoli je deloval. Leta 1949 se je, skupaj z mnogimi rojaki, naselil v Buenos Airesu v Argentini. Nemudoma je ustanovil Zvezo slovenskih skavtov in ji ostal zvest do smrti. Poleg njega sta bila v vodstvu najvidnejša še Andrej Makek in Janez Žnidar.

Organizacija je živela in delala samostojno, vključena v tamkajšnjo državno skavtsko zvezo. Skavti in skavtinje, fantov je bilo sočasno največ 70 in 30 deklet, so bili ločeni.

Njihovo delovanje je bilo živahno in pestro. Poleg rednih sestankov, izletov in prireditvev (znano je njihovo ukvarjanje z lutkarstvom) so se srečevali še na vrsti taborjenj. Kar se tiče skavtskega tiska, so izdajali več različnih glasil in biltenov. Prisotni so bili na velikih slovenskih prireditvah, kjer so sodelovali kot reditelji in ekipe prve pomoči.

Zvezi slovenskih skavtov je napočil konec leta 1975, torej kmalu po smrti ustanovitelja Trtnika. Vzrok za razpad je najbrž prav to, kajti Zvezi se ni uspelo zakoreniniti v slovenski skupnosti. V nasprotnem primeru bi bilo najbrž lažje najti novega 'Trtnika'.

Slovenski skavti v Kanadi

...

Začelo se je leta 1962 z ustanovitvijo dveh slovenskih stegov pod okriljem kanadske skavtske zveze. S tem so sprejeli njen ustroj in navade, a prej v svoj dobrobit kot škodo. Starostne veje, ločene po spolu, si sledijo pri fantih od bobrov, volčičev, preko izvidnikov do roverjev in pri dekletih Brownies, vodnice in stezosledke. Značilnost Kanade je, da vsaka skupina potrebuje skavtski odbor, ki deluje ločeno od skupnosti voditeljev. Odbor ima na skrbi upravno delo, gospodarstvo ter prostore za delovanje in prevoze; sestavljajo ga starši in prijatelji skavtstva.

Spomladi leta 1962 je na pobudo kaplana Franca Sodje, učitelja in pevovodje Blaža Potočnika in ravnatelja slovenske župnijske šole Franca Cerarja v župniji Brezmadežne (Toronto) nastal steg '24 Lake Shere'. Zanimivo je, da so najprej ustanovili volčiče in šele nato ostale veje za mladino večje starosti. Dekleta (najprej veverice) so se organizirala leta 1965 pod vodstvom Elsie Kranjc in Kristine Vičič. V začetku sedemdesetih let je steg štel 100 članov in 85 članic, nakar je število upadlo. Proti koncu osemdesetih sta močno poprijela Janez Slana (v steg je bil dejavno vključen že od njegovega nastanka) kot vodja skupnosti voditeljev in predsednik skavtskega odbora, ter kaplan Tomaž Mavrič. Danes okrog 100 aktivnih skavtov in skavtinj potrjuje uspeh.

Steg '263rd Seaton' v župniji Marija Pomagaj (prav tako v Torontu) je na željo župnika Andreja Prebila nastal jeseni leta 1962 in 29.12. istega leta uradno prejel ustanovno listino. Ob tej priložnosti so skavti prvič pokazali svoje spretnosti in veščine. Omenjenemu nazivu stega se je v sedemdesetih letih pridružil še privesek 'Slovenian' ('slovenski'), ker so si izbrali etnično osnovo. Kanadske skavtske skupine morajo namreč delovati na teritorialni, župnijski ali etnični osnovi. Poleg Prebila je vredno kot ustanovitelje omeniti še Staneta Brunška, Petra Čekuto, Milana Martinčiča in Tineta Franceschija, slednji je bil predhodno skavt v Trstu. Dekliško vejo, ki je delovala pod vodstvom Zinke Brunšek, so ustanovili leta 1970.

Skavtstvo v stegu se je ugodno razvijalo in v svojem vrhu je štelo približno 100 sočasnih članov in članic, dokler se niso mlade družine začele raje naseljevati v predmestja. Posledica je bila vse manj otrok in mladine, tako da so skavtinje prenehale z delovanjem leta 1981 in za njimi skavti leta 1983. Poskusi oživljanja skavtstva med fanti in dekleti, ki so se zvrstili prihodnje leto, so bili le še muhe enodnevnice.

Večina sestankov poteka v angleškem jeziku, zavest slovenstva se ohranja predvsem s skupnostjo in udeležbo na tovrstnih prireditvah. Veliko taborjenj je bilo organiziranih na Slovenskem letovišču, ki leži 80 km iz Toronta. Ob obisku slovenskih škofov so bili slovesno navzoči v skavtskem kroju.

Starejši čutijo klic obširnih kanadskih gozdov, ki skrivajo še povsem nedotaknjene predele. Leto 1968 je bilo priča velikemu taboru v Algonquin Parku, glavno vlogo so odigrali kanuji. Roverji stega '263rd Seaton' pa so se leta 1976 podali na pravo avanturo v divjino: skupina je s 16 kanuji v tednu dni prepotovala čez 100 km po jezerih, rekah in brzicah. Podvig je bil še bolj opazen, ker so ga filmsko dokumentirali. Omeniti velja še nekatere druge posebne prireditve, ki so našle svoje mesto v skavtski zgodovini: indijanski, mehikanski in rimski dan, pa skavtski banketi in različne dobrodelne akcije. Poleg tega prirejajo številne tekme v prosti naravi, t.i. 'skavtske dneve'. Tekmovanja so prirejena letnim časom, poleti največkrat plavanje ter v zimskem času smučanje in sankanje.

Od leta 1990, ki ga štejemo za ponovno legalizacijo skavtstva v Sloveniji, si želi naša skavtska organizacija (ZSKSS) navezati čimveč stikov, tako s skavti v slovenskem izseljenstvu kot tudi v

zamejstvu. Pri tem ne gre le za komunikacijo v mejah formalnosti, pač pa za čim živahnejše fizično sodelovanje med posameznimi skupinami ali posamezniki (zamenjave, skupne aktivnosti idr.).

'JABOLČNI DAN'

Občasno so se skavti enega ali drugega stega pridružili znani skavtski navadi za zbiranje denarja, značilni za Kanado - 'Apple Day' ('Dan jabolk'). Takrat skavti v krojih in s košarico jabolk ter hranilnikom po mestnih ulicah zbirajo podpirne prispevke za svoje delovanje. Skavtom je prepovedano 'beračiti', pravi ustanovitelj Bi-Pi, zato dobijo večji ali manjši mecen jabolko kot simbolično zamenjavo za svoj prispevek. Anekdota opisuje primer, ko so bile ulice slabo razdeljene med skupine. Takrat so dobrodelna jabolka izvrstno služila tudi kot 'orožje'.

SKAVTI NA KOROŠKEM

Začetek slovenskega skavtizma na Koroškem je zelo tesno povezan z ustanovitvijo Slovenske gimnazije v Celovcu v šolskem letu 1956/57. Z gimnazijo so nastali dijaški domovi v Mohorjevi hiši. Dijaki, ki so vsak dan hodili na igrišče salezijanskega zavoda Vincentinum, so prišli v stik tudi s skavtskim voditeljem, ki jim je pokazal skavtsko sobo. Tam je nastala želja, da bi tudi Slovenci na Koroškem imeli svojo skavtsko skupino, tako da so se začeli zbirati pod vodstvom ustanovitelja g. Rovana. Prve obljube so imeli 21. junija 1959 v cerkvi Hodiške fare v Šmarjeti nad Hodiškim jezerom. Istega leta so bili slovenski koroški skavtje vključeni v avstrijsko skavtsko zvezo. Dekleta so pričela z delovanjem desetletje kasneje, leta 1969. Tudi one so nastopale v okviru številčno močnejše avstrijske organizacije. Skupino skavtinj je vodila Marija Spiler, ki jim je obenem bila razredničarka.

Slovenski koroški skavti in skavtinje (SKSS - obe veji sta združeni od leta 1976) so bili del avstrijske skavtske zveze vse do konca leta 1990, ko so si naredili sedanje ime. Zaradi narodnostnih posebnosti v vzgoji so se ob prelomu desetletja odcepili od avstrijske PPÖ in ubrali samostojno pot. Z razširitvijo na podeželje so rešili problem omejenosti na dijaške domove Mohorjeve družbe. V preteklosti so koroški skavti in skavtinje veliko sodelovali s slovenskimi skavti iz Italije in organizirali, poleg jamboreejev, tudi športna in druga srečanja.

SKAVTSTVO V ZAMEJSTVU

Vzemimo pod drobnogled najprej Slovenske tržaške skavte (STS). Če hočemo odkriti njihove korenine, se moramo ozreti v daljno jesen leta 1951, ko je Lojze Župančič nastopil kot kaplan v predmestju Trsta. Kmalu po tem ga je prizadela bolezen, zaradi nje je moral krajši čas v karanteno. Toda ta nadloga očitno ni bila brez pomena: tržaški skavti vam bodo znali povedati, da mu je v tistem času po naključju prišel v roke priročnik Skavt avtorja Roberta Baden-Powella in mu prijetno skrajšal dolgočasne urice v bolniški postelji.

Prva skavtska četa, v njej so bili ministranti in drugi mladi fantje, se je že pozimi istega leta začela srečevati v Škednju in se naslednje leto odpravila na prvi tabor, prizorišče dogodka so bile Sv. Višarje. Jeseni 1952 so, opogumljeni od prvih uspehov, sestavili prvi pravilnik. Skupina se je kadrovsko okrepila: na mesto starešine je stopil profesor Ivan Theuerschuh, vestno jo je opravljal vse do smrti leta 1982. Prvi načelnik mlade organizacije je postal prof. Oton Berce, duhovni voditelj pa Lojze Župančič.

Slovenske tržaške skavtinje, ki so sprva imele svojo organizacijo, so se pojavile leta 1959. Velike zasluge za to gre pripisati duhovniku dr. Jožetu Prešernu in voditeljici Veri Lozej.

Na sosednjem Goriškem je razvoj skavtstva potekal podobno, z nekajletnim časovnim zamikom. Na Goriškem se je skavtstvo prvič pojavilo med dekleti že leta 1963, toda poskus je propadel zaradi težavnih pogojev delovanja. Zanimanje za tovrstno dejavnost pa so naslednjega leta pokazali fantje, ki so svojo željo - pripadati skavtskemu gibanju - takrat izrazili prek 'Pastirčka'. Na pobudo dr. Kazimirja Humarja in prof. Kranerja so se v nedeljo, 7. junija 1964, zbrali v goriškem Katoliškem domu. Približno ducat navdušencev si je goreče želelo okusiti skavtski stil življenja, ki povezuje toliko mladih po celem svetu. Takrat so nastali Slovenski Goriški Skavti, ki od takrat delujejo nepretrgano. V začetku so nastajajoči organizaciji dragoceno pomoč nudili trinajst let starejši bratje Tržačani. Povabili so jih na jurjevanje in poleti na tabor v Zajzero, kar jih je še bolj ogrelo. Kmalu so se vrstila njihova lastna jurjevanja, tabori in bogata paleta drugih dejavnosti, precej tega je našlo prostor na slovenskem ozemlju. Leta 1967 so se ponovno pojavila dekleta in se uspela obdržati. Sčasoma je prišlo do vse tesnejših stikov med štirimi samostojnimi organizacijami v obeh pokrajinah, kar je l. 1976 privedlo do 1. malega slovenskega jamboreeja v Pinedu in kasneje do

same združitve v SZSO - Slovensko Zamejsko Skavtsko Organizacijo. Poleg Slovenskih Goriških Skavtov v njej prisostvujejo še Slovenski Tržaški Skavti (STS).

Velika zahvala za nastanek obstoječega skavtskega združenja v Sloveniji gre prav goriškim prijateljem. Njihovi tabori so bili tisti, ki so v osemdesetih letih napajali z znanjem kasnejšo pionirsko elito.

Besede Spretne Fazanke, ki goriško rutko okoli vratu nosi že mnogo let, še najbolje orišejo vzpon skavtstva v zamejski Gorici: »Če bi besede kaj zalegle, bi bili kristjani svetniki. Če bi ideje reševale, bi bili Slovenci v rajju, pa čeprav na zemlji. Vendar ni šlo za to, ko so pred tridesetimi leti pri nas ustanavljali skavtstvo. Takrat so stavili na osebo. In prav med osebami se je stkala nit, na kateri so se cepili mladostni zanos in tiha upanja, na njej so oživele vrednote in ideali. Vrednote, ki so mrtve, če ostanejo le ideali. Toda na tej zapuščini iz preteklosti rastejo še danes.«

V začetku 70-ih let so se, vzporedno z spremembami moderne družbe, dekliške in fantovske veje začele približevati med seboj, saj so v tem spoznali precej prednosti. Sledila je združitev štirih organizacij - Slovenskih tržaških skavtinj, Slovenskih tržaških skavtov, Slovenskih goriških skavtinj, Slovenskih goriških skavtov - v eni sami, ki so ji naredili ime Slovenska zamejska skavtska organizacija. Delovala je samostojno in neodvisno od drugih dveh italijanskih, AGESCI in nekonfesionalne CNGEI. Dandanes SZSO združuje in vzgaja največ mladih na svojem območju in je konfesionalna organizacija.

Zamejske skavtske organizacije so se povezovale že od vsega začetka. Močna vzpodbuda so bili vseslovenski jamboreeji v Pinedu (1976), v Logu pod Mangartom (1979) in v Globasnici na avstrijskem Koroškem (1984). Aprila 1991 so se skavti iz Slovenije in zamejstva v Trstu pomerili na področju tipičnih skavtskih iger. Ta 'olimpijada' je kot prvo večje srečanje tamkajšnjih skavtov s člani takrat komaj dobro leto dni starega Združenja slovenskih katoliških skavtinj in skavtov (ZSKSS) zavzemala pomembno mesto. Osamosvojitve Slovenije junija 1991 pa je v slovenskih zamejskih skavtskih organizacijah vzpodbudila nov zagon in voljo do dela, ki je v letu 1995 pripeljala do 4. Slovenskega zamejskega jamboreeja s prisotnostjo bratov in sester iz ZSKSS v Čezsoči. Leta 1999 je SZSO sprejela nov statut in dejansko zaživela kot skupna organizacija vseh slovenskih skavtov in skavtinj v Italiji.

Besedilo o zgodovini posameznih organizacij je napisal Vsevedi Jastreb (Miha Černetič) iz stega Ostrorogi Jelen (Brezovica 1)